

Sygn. akt I ACa 182/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 sierpnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Barbara Trębska

Sędzia SA Maciej Dobrzyński (spr.)

Sędzia SA Roman Dżiczek

Protokolant sekr. sąd. Marta Grabowska

po rozpoznaniu w dniu 23 sierpnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. K.

przeciwko (...) spółce jawnej w S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 18 czerwca 2012 r.

sygn. akt X GC 11/11

1. uchyla zaskarżony wyrok i odrzuca sprzeciw pozwanego od wyroku zaocznego wydanego przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie w dniu 19 listopada 2009 roku w sprawie XGC 241/09;

2. zasądza od (...) spółki jawnej w S. na rzecz K. K. kwotę 6.000 zł (sześć tysięcy złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

3. zasądza od (...) spółki jawnej w S. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 6.500 zł (sześć tysięcy pięćset złotych) tytułem części opłaty od apelacji, od której uiszczenia powód został zwolniony.

I ACa 182/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 14 maja 2009 r. K. K. wniósł o zasądzenie od (...) spółki jawnej z siedzibą w S. kwoty 250.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

W dniu 19 listopada 2009 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie wydał wyrok zaoczny, w którym zasądził od (...) spółki jawnej z siedzibą w S. na rzecz K. K. kwotę 250.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 maja 2009 r. do

dnia zapłaty (pkt 1), kwotę 19.717 zł tytułem kosztów postępowania, w tym kwotę 7.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2) oraz nadał wyrokowi w punkcie 1 rygor natychmiastowej wykonalności.

W piśmie procesowym z dnia 5 marca 2010 r. strona pozwana wniosła o przywrócenie terminu do złożenia sprzeciwu od powyższego wyroku zaocznego oraz sprzeciw, w którym domagała się oddalenia powództwa i zasądzenia od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniem z dnia 8 października 2010 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie przywrócił pozwanemu termin do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r.

Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie uchylił wyrok zaoczny z dnia 19 listopada 2009 r. (pkt I), oddalił powództwo (pkt II) oraz zasądził od K. K. na rzecz (...) spółki jawnej z siedzibą w S. kwotę 13.517 zł tytułem kosztów postępowania, w tym kwotę 7.200 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt III).

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

W sprawie było bezsporne, że K. K., przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe (...), oraz (...) spółka jawna z siedzibą w S. w dniu 15 maja 2007 r. zawarły umowę o roboty budowlane. Na mocy tej umowy powód miał wybudować budynek handlowy o powierzchni zabudowy 1.281,17 m² i kubaturze 8.781 m³ wraz z instalacjami wewnętrznymi i zagospodarowaniem terenu na działkach o numerach ewidencyjnych (...), położonych w P. przy ul. (...), zgodnie z technologią systemu i projektem budowlanym. Ustalono, że wynagrodzenie za wykonanie robót wyniesie 3.100.000 zł, płatne na podstawie faktur wystawianych 2 razy w miesiącu w oparciu o procentowe zaawansowanie elementów robót. Powód, tytułem zaliczki, miał zapłacić pozwanemu 20% wynagrodzenia brutto, tj. 755.400 zł. Za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań umownych strony określiły zasady odpowiedzialności w formie kar umownych. W dniu 5 czerwca 2007 r. pozwany przelewał na konto powoda kwotę 60.000 zł tytułem zaliczki na poczet realizacji przedmiotowej umowy, jako częściową wpłatę na wystawioną przez powoda fakturę pro forma (...) z dnia 4 czerwca 2007 r. W dniu 21 czerwca 2007 r. powód zawarł trzy umowy leasingu operacyjnego na pojazdy, które miały służyć do realizacji umowy z dnia 15 maja 2007 r., w szczególności w celu zapewnienia dojazdów do P.. W dniu 2 października 2007 r. pozwany przeniósł na spółkę (...) sp. z o.o. z siedzibą w J. własność nieruchomości stanowiącej działki gruntu o numerach (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...), położonych w P. przy ul. (...). C. B. przekazał powodowi w rozmowie telefonicznej informację o rezygnacji jego spółki z realizacji budowy sklepu przy ul. (...) w P.. W dniu 20 sierpnia 2007 r. N. K. odebrał od powoda część dokumentacji dotyczącej budowy obiektu oraz potwierdził fakt rozwiązania umowy. W dniu 2 października 2007 r. strony podpisały dokument o rozwiązaniu umowy. Wobec odstąpienia przez pozwanego od umowy o roboty budowlane z dnia 15 maja 2007 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kary umownej w wysokości 310.000 zł. Wobec żądania zwrotu zaliczki w kwocie 60.000 zł powód zgłosił zarzut potrącenia swej wierzytelności, wynikającej z naliczenia kar umownych.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. W ocenie tego Sądu kluczowe znaczenie miała kwestia, czy strona pozwana odstąpiła od umowy z dnia 15 maja 2007 r. o roboty budowlane.

Zgodnie z treścią art. 6 k.c., dotyczącego rozkładu ciężaru dowodu, to powód obowiązany był udowodnić, iż pozwany odstąpił od umowy. Powód nie wykazał jednak, aby do rozwiązania przedmiotowej umowy doszło w wyniku odstąpienia dokonanego przez pozwanego. Na takie ustalenie nie pozwalał zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w szczególności brak było dokumentu, który stwierdzałby jednoznacznie, że to pozwany odstąpił od umowy z dnia 15 maja 2007 r. Za dokument taki nie można było uznać pisma z dnia 2 października 2007 r., przy którym powód przekazał stronie pozwanej dokumenty związane z niedoszłą inwestycją. W piśmie tym wskazano jedynie na fakt rozwiązania umowy, nie określa ono natomiast, aby do rozwiązania doszło poprzez odstąpienie od umowy przez pozwanego.

Odwołując się do art. 96 k.c. oraz art. 104 k.c. Sąd I instancji uznał, że nie można było uznać za skuteczne czynności dokonanych przez N. K.. Nie miał on stosownego umocowania do działania w imieniu strony pozwanej, czynności przez niego dokonane nie zostały również potwierdzone przez pozwanego. Zgodnie z art. 104 k.c. jednostronna czynność prawna dokonana w cudzym imieniu bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu jest nieważna. Jednakże gdy ten, komu zostało złożone oświadczenie woli w cudzym imieniu, zgodził się na działanie bez umocowania, stosuje się odpowiednio przepis o zawarciu umowy bez umocowania. W związku z tym N. K. mógł działać jako pełnomocnik pozwanego, stosownie do art. 104 k.c., jednak pozwany zgodnie z art. 103 k.c. dla skuteczności działania pełnomocnika działającego bez umocowania winien potwierdzić jego działania. Pozwany nie tylko nie potwierdził oświadczenia N. K. o odstąpieniu od umowy z dnia 15 maja 2007 r., ale wręcz stwierdził, że do odstąpienia nie doszło. Zdaniem strony pozwanej doszło natomiast do zgodnego rozwiązania umowy.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy uchylił wyrok zaoczny i oddalił powództwo. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł powód, zaskarżając go w całości.

W pierwszym rzędzie - na podstawie art. 380 k.p.c. - strona powodowa wniosła o rozpoznanie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 8 października 2010 r. o przywróceniu pozwanemu (...) spółce jawnej z siedzibą w S. terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego wydanego w dniu 19 listopada 2009 r., zarzucając, iż postanowienie to wydane zostało z naruszeniem art. 168 § 1 k.p.c. i art. 169 § 1 k.p.c. W związku z powyższym wniosła o:

- uchylenie powyższego postanowienia oraz odrzucenie lub ewentualnie oddalenie wniosku pozwanego o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r.;
- odrzucenie sprzeciwu od wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r.;
- uchylenie w całości wyroku zaskarżonego apelacją i utrzymanie w mocy wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r. oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za II instancję według norm przepisanych.

Niezależnie od powyższego, strona powodowa zarzuciła zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie:

- 1/ art. 233 § 1 k.p.c. polegające na błędnej i niezgodnej z kryteriami zawartymi w tym przepisie ocenie zebranego w niniejszej sprawie materiału dowodowego, wyrażającej się w niezasadnym uznaniu, iż powód nie udowodnił faktu odstąpienia przez pozwanego od umowy o roboty budowlane zawartej przez strony w dniu 15 maja 2007 r.,
- 2/ art. 328 § 2 k.p.c. polegające na braku należytego wskazania podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, tj. dowodów, na których się oparł i przyczyn dla których odmówił wiarygodności i mocy dowodowej innym dowodom.

Wskazując na te zarzuty powód wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku i utrzymanie w całości w mocy wyroku zaocznego wydanego przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie w dniu 19 listopada 2009 r.;
- zasądzenie od pozwanego kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych;
- ewentualnie, uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

W odpowiedzi na apelację z dnia 4 stycznia 2013 r. strona pozwana wniosła o nieuwzględnienie zażalenia co do postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 8 października 2010 r. w przedmiocie przywrócenia pozwanemu terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r., oddalenie w całości apelacji powoda oraz

zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszym rzędzie rozstrzygnięcia wymagał złożony w apelacji, w trybie art. 380 k.p.c., wniosek powoda o rozpoznanie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 8 października 2010 r. w przedmiocie przywrócenia pozwanemu terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r. Sąd I instancji wniosek ten uwzględnił, w efekcie, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, uchylił ww. wyrok zaoczny i powództwo oddalił.

Na wstępie zauważyć należało, że strona powodowa spełniła wymogi formalne umożliwiające rozpoznanie przez Sąd II instancji postanowienia z dnia 8 października 2010 r. Po pierwsze, powód na pierwszym posiedzeniu, które nastąpiło po przywróceniu pozwanemu przez Sąd Okręgowy terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego, złożył stosowne zastrzeżenie do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. (vide k. 294 - protokół posiedzenia sądowego z dnia 13 lipca 2011 r.). Po drugie, strona powodowa złożyła w apelacji stosowny wniosek.

Sąd I instancji w uzasadnieniu do wyroku z dnia 18 czerwca 2012 r. nie odniósł się w ogóle do kwestii przywrócenia stronie pozwanej terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego. Uchybienie powyższe, jakkolwiek utrudniało kontrolę instancyjną zaskarżonego orzeczenia, to jednak jej nie uniemożliwiało, bowiem Sąd Apelacyjny jest również sądem rozpoznającym sprawę merytorycznie i może dokonywać samodzielnych ustaleń i oceny całego zgromadzonego materiału dowodowego.

Okoliczność, że Sąd I instancji przywrócił pozwanej spółce termin do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego pozwałała na przyjęcie, że Sąd ten musiał uznać, że strona pozwana nie otrzymała awiza informującego o próbie doręczenia przesyłki zawierającej wyrok zaoczny z dnia 19 listopada 2009 r. oraz, że pozwany nie ponosi za to winy. Żadnego z tych twierdzeń Sąd Apelacyjny nie podziela.

Po pierwsze, zauważyć należało, że w sprawie nie zostało wykazane, aby pozwany nie otrzymał awiza informującego o próbie doręczenia przesyłki zawierającej wyrok zaoczny z dnia 19 listopada 2009 r. Co prawda we wniosku o przywrócenie terminu znalazło się twierdzenie, że C. B. - wspólnik reprezentujący pozwaną spółkę, nigdy nie otrzymał takiego awiza, jednak samo twierdzenie strony nie tylko nie stanowi dowodu, ale nawet nie może być podstawą do uznania określonej okoliczności za uprawdopodobnioną (vide art. 243 k.p.c.). Art. 169 § 2 k.p.c. wskazuje natomiast, że okoliczności uzasadniające wniosek o przywrócenie terminu muszą zostać co najmniej uprawdopodobnione. We wniosku o przywrócenie terminu strona pozwana zgłosiła co prawda wniosek o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania C. B. w charakterze strony, jednak Sąd I instancji na etapie rozstrzygnięcia wniosku o przywrócenie terminu dowodu tego nie przeprowadził.

Zauważyć należało, że kwestia nieotrzymania przez pozwanego przedmiotowego awizo nie mogła być uznana za oczywistą. Strona pozwana wskazała, że przyczyną nieodebrania awizo było to, że skrzynki oddawcze na nieruchomości przy ul. (...), w tym dla mieszkania nr (...), były zepsute, nie miały dobrego zamknięcia i każdy miał możliwość zabrania znajdującej się w nich korespondencji (np. bawiące się dzieci).

Z zawnioskowanych przez pozwanego zeznań świadków rzeczywiście wynikało, że pocztowe skrzynki oddawcze na nieruchomości przy ul. (...) były w złym stanie technicznym, a skrzynka należąca do lokalu nr (...) (tj. lokalu pozwanego) była często otwarta. Stan taki istniał przede wszystkim przed ich wymianą na nowe - jesienią (wrzesień, ewentualnie październik) 2009 roku. Tym niemniej, pomimo takiego stanu, świadkowie B. S. i W. S. zeznali, że nigdy nie mieli problemów z otrzymaniem kierowanej do nich korespondencji, a świadek W. S. zeznał nadto, że skrzynki były za wysoko, aby mogły nimi bawić się dzieci (vide k. 241-242). Z kolei świadkowie T. F. i B. F. wskazali jedynie na trzy przypadki zaginięcia kierowanej do nich korespondencji na przestrzeni trzech lat, co nie wskazywało na nagminność

tego zjawiska. Świadkowie T. F. I B. F. zeznali nadto, że nie widzieli, aby dzieci otwierały skrzynki i wyjmowały korespondencję (vide k. 238-240, 250-251).

Zauważyć należało, że odpis wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r. doręczony został pozwanemu na przełomie listopada i grudnia 2009 r., tj. po wymianie skrzynek na nowe, a przedmiotowa przesyłka sądowa była dwukrotnie awizowana.

W świetle powyższego uznać należało, że okoliczność nieotrzymania przez pozwaną spółkę awiza informującego o próbie doręczenia przesyłki zawierającej wyrok zaoczny z dnia 19 listopada 2009 r. nie mogła zostać uznana za uprawdopodobnioną.

Powyższe rozważania miały jednak jedynie poboczny charakter (wskazywały przede wszystkim na niedostatki postępowania Sądu I instancji), bowiem nawet gdyby przyjąć, że pozwany nie otrzymał przedmiotowego awiza i tym samym nie dowiedział się wówczas o wydaniu w dniu 19 listopada 2009 r. wyroku zaocznego, to za taki stan rzeczy odpowiadał on sam. W konsekwencji uznać należało, że niewniesienie w terminie sprzeciwu od ww. wyroku zaocznego nastąpiło z przyczyn zawinionych przez stronę pozwaną, co uniemożliwiało pozytywne rozstrzygnięcie wniosku o przywrócenie terminu.

Ocena braku winy w uchybieniu terminu w rozumieniu art. 168 § 1 k.p.c. wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności konkretnej sprawy i odniesienia ich do obiektywnego miernika staranności, jakiej można wymagać od strony należycie dbającej o swoje interesy.

Pozwany jest przedsiębiorcą, a adres pod który dokonane zostało doręczenie odpisu wyroku zaocznego stanowi adres rejestrowy (...) spółka jawna (vide k. 110-114 - odpis aktualny z rejestru przedsiębiorców nr (...)). Strona pozwana, jak podmiot działający w profesjonalnym obrocie gospodarczym, winna podjąć wszelkie dostępne jej działania pozwalające na skuteczne odbieranie kierowanej do niej korespondencji pochodzącej od kontrahentów gospodarczych, urzędów, sądów. Tolerowanie przez pozwanego przez wiele lat stanu, aby należąca do niego pocztowa skrzynka oddawcza była uszkodzona i osoby postronne miały dostęp do wkładanej do niej korespondencji, świadczy o rażącym niedbalstwie strony pozwanej, którego skutki mogą obarczać wyłącznie ją. Strona pozwana nie wykazała, aby kiedykolwiek interweniowała u osoby odpowiedzialnej za stan techniczny skrzynki, aby przedsięwzięła jakiegokolwiek środki mające zapewnić niezakłócony odbiór korespondencji. Tym samym nie wykazała braku swojej winy w rozumieniu art. 168 § 1 k.p.c.

Zauważyć należy, że instytucja wniosku o przywrócenie terminu ma zabezpieczać strony przed negatywnymi skutkami procesowymi sytuacji, gdy z przyczyn nadzwyczajnych, trudnych do przewidzenia i zapobieżenia im, mimo działania w sposób staranny, dochodzi do uchybienia terminowi do dokonania czynności procesowej. Taka sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie, bowiem pozwany w sposób pełni świadomy akceptował przez wiele lat sytuację, że kierowana do niego korespondencji może ulec zaginięciu.

Podsumowując powyższe rozważania stwierdzić należało, że brak było podstaw do przywrócenia pozwanemu przez Sąd Okręgowy terminu do wniesienia sprzeciwu od wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r., a tym samym postanowienie z dnia 8 października 2010 r. było wadliwe.

Środek procesowy przewidziany w art. 380 k.p.c. ma charakter szczególny i nie stanowi środka procesowego. Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem judykatury sąd II instancji nie wydaje odrębnego orzeczenia co do postanowienia poddanego kontroli na podstawie art. 380 k.p.c., a jego rozpoznanie znajduje odzwierciedlenie jedynie w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie odwoławcze (np. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., III CZP 62/04, OSNC 2005/11/181). W tej sytuacji nie było podstaw do uwzględnienia wniosku apelującego o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 8 października 2010 r., bowiem upadek tego postanowienia nastąpił automatycznie wraz z wydaniem orzeczenia przez Sąd II instancji.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 3 k.p.c., art. 344 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i odrzucił sprzeciw pozwanego od wyroku zaocznego wydanego przez Sąd Okręgowy w dniu 19 listopada 2009 r. w sprawie X GC 241/09 (vide w podobnej sytuacji wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1973 r., II CR 827/73, OSPiKA 1974/12/260), co automatycznie oznaczało utrzymanie w mocy - jako prawomocnego - wyroku zaocznego z dnia 19 listopada 2009 r.

O kosztach postępowania przed Sądem II instancji orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Na podstawie art. 113 § 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.) zasądzono od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 6.500 zł tytułem części opłaty od apelacji, od której uiszczenia powód został zwolniony.